

Geld, goud en zilver

Eric Mecking
Elmer Hogervorst

Geld, goud en zilver

Verleden, heden en een handleiding
voor de toekomst

Inhoud

Voorwoord 8

Eerste deel

Inleiding 12

1. Goud als geld: het begin 18
2. De eerste ‘moderne’ banken 27
3. Het eerste papiergeld, de eerste miljonairs en twee Franse faillissementen 31
4. Amerikaans papiergeld: Continentals en Greenbacks 54
5. Bloeiperiode van de gouden standaard 63
6. Het Duitse hyperinflatie drama 71
7. De goudwisselstandaard 81
8. De goud-dollarstandaard en ons papiergeld 94

Tweede deel

9. Waarom goud kopen? 112
10. Goud blijft altijd geld 114
11. Goud beschermt uw vermogen 119
12. Goud als belegging 142
13. Waarom zilver kopen? 159
14. Goud en zilver kopen: een handleiding 166

Geraadpleegde literatuur 228

Bijlagen:

1. De geschiedenis van goud en zilver in jaartallen 230
2. Enkele informatieve websites over goud en zilver 239
3. Websites voor in- en verkoop van edelmetalen 240
4. Regeling voor beleggingsgoud 241

'Als u moet kiezen tussen enerzijds het vertrouwen in de natuurlijke stabiliteit van goud en anderzijds de eerlijkheid en intelligentie van regeringsleiders, dan moet ik u, met alle respect voor deze heren, adviseren om, zolang het kapitalistische systeem het volhoudt, voor goud te kiezen.'

George Bernard Shaw (1856-1950)

'Als mensen vandaag het geldsysteem begrijpen, breekt morgen de revolutie uit.'

Henry Ford (1863-1947)

Dankwoord

Gezamenlijk een boek schrijven, kent vele voordelen. Zo kun je bijvoorbeeld elkaars teksten kritisch lezen en beoordelen, elkaar feedback geven en overleggen wat te doen of te laten. Als bovendien blijkt dat je het bijna altijd met elkaar eens bent, dan werkt dat ook nog eens bijzonder plezierig.

Ondanks de goede samenwerking voelden we ons toch genoodzaakt de hulp van anderen in te roepen. In de eerste plaats die van Sander Boon. Sander was bereid om onze tekst uitgebreid en kritisch te lezen. Zijn uitstekende opmerkingen en aanvullingen hebben ertoe bijgedragen dat we het boek naar een hoger niveau konden tillen. Wij willen Sander dan ook hartelijk bedanken. Voorts bedanken wij Daan Cohen die meerdere keren de tekst doorlas en niet alleen goede opmerkingen maakte, maar ons ook aanmoedigde om vooral zo door te gaan.

Verder willen wij Petra Brand dankzeggen voor haar vertaling van verschillende stukken tekst van het Engels naar het Nederlands.

Tot slot het tweetal Suzan en Suzanne Bergman. Anders dan de namen doen vermoeden, gaat het hier niet om zussen of zelfs om familieleden. Sterker nog: tot voor kort kenden beiden elkaar niet eens. Wel leidden hun, bijna gelijklopende, namen bij ons geregeld tot verwarring en hilariteit. Waar bij ons geen verwarring over bestond, was dat beiden ons goed hebben geholpen, Suzanne wat de tekst betreft en Suzan wat de promotie aangaat en waarvoor wij hen hartelijk willen bedanken.

Diemen/Haarlem, november 2011

Voorwoord

In tijden van grote financieel-economische crises blijken burgers telkens weer het papiergeld te wantrouwen. In deze tijd: de dollar en de euro. De geschiedenis leert dat valuta's niet het eeuwige leven hebben en kunnen ophouden te bestaan. In tegenstelling tot goud dat al duizenden jaren meegaat als geld. Vandaar dat steeds meer mensen hun toevlucht nemen tot goud. Dit edelmetaal is, evenals zilver, een goede barometer voor de – financiële – onrust in de wereld. De huidige prijsrecords doen het ergste vermoeden. Mensen vrezen voor de toekomst. Zij zullen komende jaren massaal hun vertrouwen in valuta's verliezen en daarom steeds meer vluchten in goud en zilver. Beleggen in edelmetalen is dan ook zeer het overwegen waard als verzekering tegen een mogelijke ineenstorting van het financiële bestel.

Hoewel goud en zilver de afgelopen jaren flink in prijs zijn gestegen, is de opmars nog niet voltooid. Want na twee decennia dalen, van 1980 tot 2000, en een decennium van stijgen, van 2001 tot 2011, zal de prijs gestaag verder omhooggaan. Het zal een gouden toekomst worden.

De huidige belangstelling voor goud en zilver als belegging is overweldigend. Maar zoveel als er over gesproken wordt, zo weinig is er over geschreven. Boeken over goud en zilver zijn bijna net zo schaars als de edelmetalen zelf. En helemaal in het Nederlandse taalgebied. Bovendien blijken velen – om diverse redenen – nog huiverig te staan tegenover het aanschaffen van edelmetalen.

Vandaar dat we dit boek hebben geschreven. We geven geen uitputtende beschrijving of ellenlange opsomming van de geschiedenis van goud en zilver, maar enkele sprekende voorbeelden uit het verleden om u bewust te maken van de bedreigingen en de kansen. We hebben een aantal historische perioden gekozen waarin het geldsysteem ten onder ging en het verloop daarvan

beschreven. Ook het huidige tijdperk wordt onder de loep genomen en dan zal duidelijk worden dat we hard bezig zijn ook dit geldstelsel te gronde te richten. Met dit verschil dat het nu geen nationale, maar een internationale, en zelfs een wereldwijde, bedreiging vormt. Dat is het eerste deel van het boek: de historie.

Bent u eenmaal overtuigd van de noodzaak om een deel van uw geld in te ruilen voor edelmetaal, dan staat u waarschijnlijk voor een nieuw probleem: dat u niet weet wat u moet kopen. Goud of zilver, staven, munten, mijnen, certificaten of derivaten? Als u uw keuze gemaakt heeft, volgt de volgende hobbel: waar moet u het kopen? En waar moet u het fysieke goud en zilver laten: thuis, bij de bank of bij de leverancier? En hoe veilig is dat? Wat gebeurt er als u het thuis bewaart en er wordt ingebroken? Of als u het de bank laat beheren en dieven daar de kluizen kraken? Of nog erger: wat als uw bank failliet gaat? Verder komt ook de belangrijke vraag aan bod: wat gaan de goud- en zilverprijzen de komende jaren doen en wanneer moet u erover gaan nadenken om uw goud en zilver te verkopen? Veel vragen die allemaal beantwoord worden in het tweede deel: de handleiding.

Als u dit boek gelezen heeft, weet u niet alleen waarom u goud en zilver moet kopen, maar ook in welke vorm u moet kopen, bij wie u moet kopen en wanneer u moet verkopen. Kortom, een onmisbaar boek voor wie meer wil weten over geld, goud en zilver.

Eerste deel

Inleiding

'Pessimisten klagen over de wind, optimisten verwachten dat deze zal draaien, realisten stellen gewoon hun zeilen bij.'

William Arthur Ward (1921-1994)

Door de eeuwen heen hebben mensen van alles als ruilmiddel gebruikt: schelpen, stenen, kralen, tabak, ijzeren munten, edelmetalen, munten, etc. Deze voorwerpen werden zodanig gebruikt omdat ze schaars waren en moeilijk bijgemaakt konden worden, waardoor ze hun waarde behielden. Twee bleven er als favoriet over: goud en zilver. Vandaar dat gouden en zilveren munten eeuwenlang de betaalmiddelen bij uitstek waren in de wereld.

Naarmate de bevolking toenam en de handel groeide was er steeds meer geld nodig. Om de geldhoeveelheid te laten groeien diende de hoeveelheid goud en zilver ook toe te nemen. Eeuwenlang probeerden alchemisten van basismetalen edelmetaal te maken. Totdat uiteindelijk duidelijk werd dat het onmogelijk is andere metalen langs chemische weg in goud om te zetten.

Vanaf het begin van 17de eeuw kwam er naast goud en zilver een nieuw betaalmiddel bij: papiergeld. Dit papiergeld was oorspronkelijk bedoeld als een vervanging voor goud en zilver in het dagelijks handelsverkeer. Het was duidelijk een voordeel om papier te gebruiken voor de circulatie in plaats van zware gouden en zilveren munten. Vooral als het om hoge bedragen ging. Voorwaarde was wel dat de ontvangers en houders van het papiergeld er zeker van waren dat ze de volledige waarde in goud terugkregen en de hoeveelheid papiergeld nooit meer werd dan de hoeveelheid goud die veilig opgeslagen lag in de kluizen.

Na verloop van tijd ontdekten de deponhouders dat klanten hun papieren biljetten nooit allemaal tegelijk inwisselden voor goud. Zo ontstond het idee dat het redelijk veilig was om een deel van het goud uit te lenen tegen rente of meer papiergeld uit te geven dan de waarde aan goud die in de kluizen lag. Dit

idee werd steeds verder uitgemolken tot de binding tussen het goud en papiergeld werd losgelaten en volledig verdween.

Het schiep ook een nieuw probleem. Edelmetalen hebben een intrinsieke waarde; geld niet. Het gebruik van geld als betaalmiddel is louter gebaseerd op vertrouwen – vandaar de uitdrukking ‘fiat money’ –, maar hoe handhaaf je dat vertrouwen?

In het begin stimuleert het drukken van papiergeld de economie. Zolang de geldhoeveelheid beperkt blijft, is er niets aan de hand. Maar de verleiding is groot om meer biljetten bij te drukken, onder het motto: als iets goed is, moet meer nog beter zijn. Dat leidt onherroepelijk tot het creëren van teveel papiergeld. Wat rampzalige gevolgen heeft. En hoewel het een paar keer helemaal misging, kreeg het papiergeld telkens weer een kans en werd het gebruik zelfs steeds populairder bij regeringen. Papiergeld is immers gemakkelijk bij te drukken en te manipuleren, in tegenstelling tot goud en zilver. Maar de centrale vraag hierbij blijft: als het zo gemakkelijk is om geld te creëren, hoe houden we ons dan in bedwang? Hoe bieden we weerstand aan de verleiding? Wie of wat legt ons de discipline op?

De geschiedenis leert ons echter dat dergelijke geldstelsels gedoemd zijn te mislukken. Dat is de belangrijkste les die we hieruit kunnen trekken. In dit boek zullen we ons vooral richten op vijf belangrijke voorbeelden, te weten:

1. Systeem van John Law (1716-1720)
2. Franse Revolutie (1790-1797)
3. Amerikaanse Revolutie (1776-1780)
4. Weimar Republiek (1919-1924)
5. Westerse wereld (vanaf 1971)

De eerste vier geldstelsels vonden plaats op nationale schaal en hielden het gemiddeld vijf jaar vol. Het laatste werd in 1971 geïntroduceerd en ging veel geleidelijker en langzamer. Bovendien betrof het niet één natie, maar bijna alle westerse staten. Hoe langer de woekering voortduurt en hoe meer landen erbij betrokken zijn, des te groter de gevolgen zijn als het einde nadert...

Elke episode begon met de beste bedoelingen. In alle gevallen echter liep het slecht af. Aan het begin stimuleerde de toename van de geldhoeveelheid de economie. Al gauw werkte dit gratis geld als een drug. Er was steeds meer van nodig en het werkte steeds korter. Dat leidde ertoe dat er steeds meer geld bijkwam, tot de persen het niet meer aankonden, het publiek zijn vertrouwen in geld verloor, de zeepbel knapte en iedereen weer terugviel op goud en zilver.

Geld moet schaars blijven, wil het zijn waarde behouden. Goud voldoet bij uitstek aan dat criterium. Het is een rekeneenheid en een ruilmiddel dat bovendien – in tegenstelling tot papiergeld – intrinsieke waarde heeft. Goud bleef dan ook door de eeuwen heen een begeerd metaal, waarmee bezitters gevrijwaard hoopten te blijven van verliezen door valutadevaluaties of bankfaillissementen.

Een mijlpaal in de geschiedenis van goud is de invoering van de gouden standaard door de Britten. Daarmee koppelden ze de waarde van hun (papier)geld, het pond sterling, aan die van het goud. Oorspronkelijk betekende een pond sterling grappig genoeg een pond zilver. Door deze standaard kon het Britse pond overal en door iedereen worden ingeruild voor een vaste, evenredige hoeveelheid goud. De hoeveelheid papiergeld stond in een vaste verhouding tot de beschikbare hoeveelheid goud. Dat betekende dat de regering geen inflatiepolitiek kon voeren. Het gevolg was dat het pond veel vertrouwen genoot. Gedurende de hele negentiende eeuw behield het zijn waarde en werd het overal in de wereld gebruikt als betaalmiddel.

De rol van het goud beperkte zich niet tot het buitenland. Het had ook een belangrijke rol in het binnenland in Groot-Brittannië zelf. De bankbiljetten waren namelijk vrij inwisselbaar tegen gouden munten die ook een groot percentage van de geldcirculatie vormden. Het vertrouwen in het papiergeld was zo groot omdat het altijd kon worden ingewisseld voor goud. De centrale bank hield een grote hoeveelheid goud aan, niet alleen om aan zijn internationale verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om bankbiljetten van burgers in te kunnen wisselen. De internationale verplichtingen werden afgehandeld in goudstaven, de binnenlandse verplichting in gouden munten.

Bijna anderhalve eeuw geleden triomfeerde het goud op het zilver en vond de zogenoemde gouden standaard in bijna heel Europa navolging. Het bracht stabiliteit, zette een rem op de groei van de geldhoeveelheid en zorgde voor vaste valutakoersen. Ook bleef daardoor het algemene prijspeil ongeveer gelijk. In Groot-Brittannië bijvoorbeeld was het prijspeil in 1914 bijna gelijk aan dat in 1816 toen de gouden standaard werd ingevoerd. Jaren van milde inflatie werden afgewisseld door jaren van milde deflatie. Opgeteld was er 48 jaar inflatie en 54 jaar deflatie.

De gouden standaard hield stand tot aan de Eerste Wereldoorlog, die in 1914 uitbrak. Toen verbraken de oorlogslanden – behalve de Verenigde Staten – de band tussen geld en goud om de oorlog te kunnen financieren. Daardoor kon de oorlog veel langer duren en vielen de kosten ontzaglijk veel hoger uit. Was de gouden standaard gehandhaafd dan had de oorlog slechts enkele maanden, hooguit een halfjaar geduurd, zoals iedereen verwachtte. Nu zou deze 4,5 jaar duren.

Sinds 1914 heeft het papiergeld steeds meer de functie van betaalmiddel overgenomen. Niet vanwege het vertrouwen, maar omdat het als wettig betaalmiddel werd beschouwd dat aanvaard moest worden. Iedereen die weigerde papiergeld te accepteren kon een boete krijgen. Ook deden de overheden van oorlogvoerende landen een beroep op de vaderlandsliefde van de bevolking om al hun goud en gouden munten in te leveren tegen papiergeld om zo een bijdrage te leveren aan de oorlogsinspanning.

Omdat goud vanaf 1879 een vaste waarde had van 20,67 dollar per ounce, viel er met goud geen geld te verdienen. Dat veranderde ook niet toen de Amerikaanse president Franklin Delano Roosevelt in 1934 de goudprijs liet stijgen om uit de deflatiespiraal te komen. Goud mocht bijna 75 procent in waarde stijgen naar 35 dollar per ounce waarop de koers werd vastgezet. Slechts enkelen konden ervan profiteren doordat het toen domweg verboden werd om goud te bezitten. Pas vanaf 1971 valt er geld te verdienen met het edelmetaal. In dat jaar koppelde de Amerikaanse president Richard Nixon de Amerikaanse dollar los van het goud. De gevolgen: het internationale monetaire systeem van

vaste wisselkoersen stortte in, de dollarkoers kelderde en de goudprijs spoot omhoog. De wereld ging één van de wildste inflatieperioden uit de geschiedenis tegemoet.

In het licht van eeuwenlange geschiedenis is deze langdurige en extreme prijsstijging zeer uitzonderlijk. De almaar toenemende invloed van de overheid, die steeds meer geld spendeerde, speelde hierbij een belangrijke rol. Bovendien hoefden banken sinds het midden van de negentiende eeuw steeds minder eigen kapitaal aan te houden. Was dat toen 70 procent, tijdens de Grote Depressie was dat al gedaald naar 15 procent en sinds de Tweede Wereldoorlog hoefden ze nog maar 8 procent aan te houden. Daardoor namen de geldhoeveelheid en het krediet gestaag toe.

De opgebouwde schulden zijn decennialang de aanjagers geweest van de westerse economieën. Nu deze echter hun plafond hebben bereikt, zal de crisis net zo lang aanhouden tot deze vorderingen flink zijn afgenomen en het vertrouwen is teruggekeerd.

De waarde van papiergeld staat of valt met de betrouwbaarheid van de overheid. Als het vertrouwen in het geld wordt aangetast, dan beschadigt dat ook het vertrouwen in de markt en de maatschappij als geheel. Misbruik van het financiële systeem vormt een bedreiging van het politieke systeem en leidt vaak tot corruptie en chaos. Veel landen kennen een centrale bank die als 'lender of last resort' (geldschietster in laatste instantie) moet voorkomen dat een land in financiële chaos afglijdt. Maar wat als de centrale bank zelf een ruïne is?

Er zijn enkele verschijnselen in de geschiedenis van het papiergeld die telkens terugkeren. Tot op de dag van vandaag. Zo is vrijwel elke oplossing voor een crisis de bron van nieuw misbruik en wordt de complexiteit gebruikt om de waarheid te verbergen, niet om haar bloot te leggen. Ook vallen we telkens terug in dezelfde fouten; er zijn dus lessen te leren. Daarnaast halen mensen tijdens financiële crises vaak uit wanhoop en onzekerheid hun geld van de bank, terwijl ze als ze de garantie krijgen dat hun geld veilig is, ze het niet

opnemen, maar liever op de bank laten staan. Als iedereen tegelijk naar de bank gaat, kan de bank niet iedereen uitbetalen. Maar zelfs als het gerucht gaat dat de bank niet kan uitbetalen, haast iedereen zich om zijn geld op te eisen. Een ander vaak voorkomend verschijnsel is de neiging terug te grijpen op goud bij toenemende onzekerheid als gevolg van oorlogsdreiging of financiële crises. Ten slotte kan geen enkele anti-goud propaganda, hoe groot ook, het publiek ervan overtuigen dat papiergeld meer vertrouwen geeft dan zuiver goud.